

Is Settling in Israel Really a Mitzvah?

Source 1: Gemara Kesuvos 110b

כתובות פרק שלשה עשר שני דיני

הוא אומר לעלות ט'. איט טהג
בזמן הזה דאיכא סכנת
דרכים ויהי אומר רביט חיים דעכשו
איט מנהג לדור בא"י כי יס כמה
מטות התלויות בלחץ וכמה עונשין
דלחץ איט יכולין ליזכר בהם ולעמוד
עליהם :

ת"ד *הוא אומר לעלות והיא אומרת שלא לעלות טופין אותה לעלות ואם לא תצא בלא כתובה *היא אומרת לעלות והוא אומר שלא לעלות טופין אותו לעלות ואם לא יוציא ויתן כתובה היא אומרת לצאת והוא אומר שלא לצאת טופין אותה שלא לצאת ואם לא תצא בלא כתובה הוא אומר לצאת והוא אומר שלא לצאת טופין אותו שלא לצאת ואם לא יוציא ויתן כתובה :

ת"ד *לעולם ידור אדם בא"י אפי' בעיר שרובה עובדי כוכבים ואל ידור בת"ל ואפילו בעיר שרובה ישראל *שכל הדר בארץ ישראל דומה כמי שיש לו אלוה וכל הדר בתרצה לארץ דומה כמי שאין לו אלוה שנא' *לתת לכם את ארץ כנען להיות לכם לאלהים * וכל שאינו דר בארץ אין לו אלוה אלא לומר לך כל הדר בת"ל כאילו עובד עבודת כוכבים וכן בדרד הוא אומר *כי גרשני היום מהסתפת בגחלת ה' לאמר לך עבוד אלהים אחרים וכי מי אמר לו לחד לך עבוד אלהים אחרים אלא לומר לך כל הדר בת"ל כאילו עובד עבודת כוכבים *ר' זירא היה קמשתמיט מיניה דרב יהודה דבעא למיסק לארץ ישראל דאמר רב יהודה *כל העולה מבבל לארץ ישראל עובר בעשה שנאמר

*בבלה יובאו ושמה יהו עד יום פקדי אותם
נאם ה' ורבי זירא התוא בכלי שרת
כתיב ורב יהודה כתיב קרא ארדינא
*השבעתי אתכם בנות ירושלים בצבאות
או באילות השדה וגו' ורבי זירא התוא
שלא יעלו ישראל *בתומה ורב יהודה

השבעתי ארדינא כתיב ורבי זירא התוא סיכעי ליה לכדדכי יומי ברכי
תגינא דאמר ג' שבועות הללו למה אתה שלא יעלו ישראל בתומה ואתה
שהשביע הקדוש ברוך הוא את ישראל שלא ימרו באומות העולם ואתה
שהשביע הקדוש ברוך הוא את העובדי כוכבים שלא ישחעברו בהן
בישראל יותר מדאי

הרמב"ן

מצות עשה לדעת הרמב"ן

מצוה ד' שנלטינו לרשע הארץ אשר נתן האל יתעלה לאבותינו לאברהם ליצחק וליעקב 1
ולא נעזבה ציד זולתנו מן האומות או לשממה והוא אמרו להם והורשעם את
הארץ וישבתם בה כי לכם נתתי את הארץ לרשת אותה והתנחלתם את הארץ אשר נשבעתי
לאבותיכם, ופרט אותה להם במלוא הזו כולה בגבוליה ומלריה כמו שאמר וצאו הר האמורי
ואל כל שכניו בערבה בהר ובשפלה ובנגב ובחוף הים וגו' שלא יניחו ממנה מקום, והראיה 5
שזו מלוא אמרו יתעלה בענין המרגלים עלה רשע כאשר דבר ה' לך אל חירא ואל תחת ואמרו
עוד ובשליח ה' אחכס מקדש ברנע לאמר עלו וראו את הארץ אשר נתתי לכם, וכאשר לא אבו
לעלות במאמר הזה כחוב ותמרו את פי ה', וכן לא שמעם הוראה שהוא מלוא לא יעוד
והבטחה. (א) וזו היא שחכמים קורין אותה מלחמת מלוא וכן אמרו בגמ' סוטה (מ"ד):
אמר (רב יהודה) [רבא] מלחמת יהושע לכבוש דברי הכל חובה מלחמת דוד להרווחה דברי 10
הכל רשות, ולשון ספרי וירשעה וישבת בה בזכות שתירש חשב. ואל תשחשב ותאמר כי
המלוא הזאת היא המלוא במלחמת ז' עממין שנלטו לאבדם שנאמר החרם חתרים, אין
הדבר כן שאנו נלטינו להרוג האומות ההם בהלחמת עמנו ואם רצו להשלים נשלים ונעזבם
בחנאים ידועים אבל הארץ לא ננית אותה בידם ולא ציד זולתם מן האומות בדור מן הדורות, 15
וכן אם ברחו האומות ההם מפנינו והלכו להם כמאמרם (דברים רבה פ' שופטים) הגרנשי
פנה והלך לו ונתן להם הקב"ה ארץ טובה כארלם זו אפריקא, נלטינו אנו לבא לארץ ולכבוש
(מדינות) הערים ולהושיב בה שבטינו, וכן אחרי הכריתנו העמים אם רצו שבטינו לעזבה
ולכבוש להם ארץ שנער או ארץ אשור וזולתם מן המקומות אינם רשאים שנלטינו בכבושה
ובשיבתה, ומאמרם מלחמת יהושע לכבוש חבין כי המלוא הזו היא הכבוש, וכן אמרו
בספרי (דברי י"א) כל המקום אשר תדרוך כף רגלכם בו לכם יהיה אמר להם כל המקומות 20
שחכשנו חוץ מן המקומות האלו הרי הם שלכם, או רשות בידם לכבוש ח"ל עד שלא יכבשו
ח"י תלמוד לומר וירשעם גוים גדולים ועלומים ואחר כך כל המקום אשר בו, ואמרו ואם
חאמר מפני מה כבש דוד ארם נהרים וארם לוצא ואין מלוא נוהגות שם אמרו דוד עשה
שלא כחורה החורה אמרה משחכשו ח"י תהיו רשאים לכבוש ח"ל והוא לא עשה כן, הרי 25
נלטינו בכבוש בכל הדורות. (ב) ואומר אני כי המלוא שחכמים מפליגים בה והוא דירת
ארץ ישראל עד שאמרו כתובות (דף ק"י:) כל היולא ממנה ודר בחולה לארץ יהא בעיניך
כעובד ע"ז שנאמר כי גרשוני היום מהסחפה בנחלת ה' לאמר לך עבוד אלהים אחרים,
חולת זה הפלגות גדולות שאמרו בה הכל הוא ממלוא עשה הוא שנלטינו לרשע הארץ לשבת
בה, ח"כ היא מלוא עשה לדורות מתחייב כל אחד ממנו ואפילו בזמן גלות כידוע בתלמוד 30
במקומות הרבה. (ג) ולשון ספרי מעשה ברבי יהודה בן בחירא ורבי אחיה בן חרש ורבי
חנניה בן אחי רבי יהושע ורבי נתן שהיו יולאין חולה לארץ והגיעו לפלטיא וזכרו את ארץ
ישראל וזקפו את עיניהם זלגו דמעיתיהן וקרעו בגדיהם וקראו המקרא הזה וירשעה
וישבת בה ושמת לעשות. ואמרו ישיבת ארץ ישראל שקולה כנגד כל המלוא:

Source 10: Maimonides Laws of Sanhedrin 4:13

מגלת אסתר

1 (מצוה ד) נראה לי כי מה שלא מנחה הרב הוא לפי שמלות ירושח הארץ וישיבתה לא
 נהגה רק צימי משה ויהושע ודוד וכל זמן שלא גלו מארצם אבל אחר שגלו
 מעל אדמתם אין מנחה זו נוהגת לדורות עד עת בוא המשיח, כי אדרבא נלטוינו לפי מה
 שאמרו בסוף כתובות (דף קי"ח) שלא נמרוד באומות ללכת לכבוש את הארץ בחזקה
 והוכיחו מפסוק השבעתי אתכם בנות ירושלים וגוי' ודרשו בו שלא יעלו ישראל בחומה.
 5 ומה שאמר הרמב"ן (א) שהחכמים אמרו כי כבוש הארץ היא מלחמת מלואה, זהו כאשר
 לא נהיה משועבדים לאומות. ומה שאמר עוד (ב) שהחכמים הפליגו בכבוש דירת הארץ,
 זה דוקא בזמן שבית המקדש קיים אבל עכשיו אין מלואה לדור זה, וכן פ"י החוסי' שם
 גבי הוא אמר לעלות, ועוד ראה שאין זו מלואה ממה שאמרו ג"כ החס' (שם) כל העולה
 10 מצבל לא"י עובר צעשה שנאמר צבלה יוצאו ושמה יהיו, ואם היה מלואה בדירת א"י בכל
 הזמנים איך יבא נביא אחר משה לכחור דבריו והא' אין נביא ראשי לחדש דבר מעתה
 וכ"ש לסחור. (ג) והמאמר שהביא מספרי שצכו וקראו המקרא הזה וירשחה וישצח זה,
 נ"ל שעל שלא היה צידם לקיים מקרא זה לפי שהיה הבית חרב היו צוכים והראיה ממה
 15 שקרעו את בגדיהם שנראה שעל החרבן היו מחאצלים, שאם מלואה זו היתה נוהגת גם
 לאחר החרבן למה צכו וקרעו את בגדיהם והלא גם עתה היו יכולים לקיימה, לכך נאמר
 שבדאי מלואה זו אינה נוהגת אחר חרבן הבית שיבנה במהרה צימיו חמון:

שו"ת מהרי"ט חלק ב - יו"ד סימן כח

1 ויעוד דעיקר העעם משום קדושת ארץ ישראל ומצות ישיבתה הוא אפי' בזמן הזה בחרבנה כמ"ש הרמב"ן ז"ל בפ'
 המצות מקרא דוירשתם אותה וישבתם בה ומייתי עובדא דספרי עד שישבת א"י שקול' כנגד כל המצו' ואי משום קיום
 המצות התלויו' בה אשה מאי עבידתה במצות אלו שתהא כופה את האיש לעלות הרי אמרו בפ"ק דקידושין לענין כבוד
 אב ואם איש יש ספק בידו לעשות אשה אין ספק בידו לעשו' מפני שרשות אחרים עליה וכ"ש לשאר מצות וכ"ש מצות
 5 התלויות בארץ דכל מה שקנתה אשה קנה בעלה ואיהו הוא דמחייב במצות התלויות בקרקע ולא היא ולמה תכופ את
 בעל' לעלות לא"י. ותו עבד מה שייך במצות התלויות בארץ דאמר' לאיתויי עבד שברח מח"ל לארץ דאמר' ליה
 זבניה הכא וזיל משום ישיבת ארץ ישראל ואמר' נמי הכל מעלין לאיתויי עבדים ופרשו הרמב"ם ז"ל בפ' ח' מה' עבדי'
 בעבד כנעני שאמר לעלות לא"י שכופ' את רבו לעלות עמו וכן כתבו בשם הראב"ד ז"ל. ומה שאמר שיש כמה מצות
 התלויות וכמה עונשין שאין אנו יכולי' להזהר בהם דברי תימה הם שמי שירצ' לקנות לו קרקע בא"י יכול לקיי' כל מ"ע
 10 כגון לקט שכחה ופא' וכיוצ' בהם ומצו' ל"ת נמי יזהר בהם ומי מעכב על ידו ועוד דכלאים וערלה איתנהו נמי בח"ל
 כדתנן הערלה הלכה והכלאים מד"ס. ואי איתניהו להני מילי דהר' חיים לא הוו שתקי מינה כל הפוסקים ראשונים
 ואחרונים ז"ל ומצאתי בתשובות למהר"ם סי' קצ"ט שכתב בלשון הזה ועל כי ראיתי שיש בני אדם באים לחלק בין
 בזמן הזה בין בזמן הבית צריך אני לבאר דאין לחלק בזה דהא אמר' בירושלמי בשלהי כתובו' וכו' עד נ"ל דבריי'
 דכתובות בזמן שישראל שרויין על אדמתן וההיא דירושלמי בזמן הזה ואפ"ה כופין את האשה לעלות ע"כ ומכאן אתה
 15 למד שדברי הר' חיים אינן מיסוד התוס' כי מי לנו בקי בדברי התוס' ממהר"ם והרא"ש ז"ל והאיר את עיני שמצאתי
 בהגהות מרדכי כלשון הזה כת' רבינו חיים כהן בתשובה דה"מ בימיהם שהיה שלום אבל עכשיו שהדרכים משובשים
 אינו יכול לכופה דהו"ל כמו חפץ להוליכה למקום גדודי חיה ולסטים ואפי' אם יעמיד לה ערבים מגוף לממון ערביך
 ערבא צריך ע"כ הרי שתשובת הר' חיים כהן ז"ל לא באה אלא מטעם סכנת הדרכי' ומ"ש בתו' דאין מצוה לדור בא"י
 20 הגהת תלמיד היא ולא דסמכא היא כלל.

Source 9: Responsa of Rabbi Avraham Isaac HaKohen Kook #154

ועתה, אחל בעזה"י לדון, אם גם בזמן הגלות יש חיוב ומצוה לעסוק בבנין ובישוב הארץ.

ידוע מדברי הרמב"ן (בספר המצוות⁷⁷), שהוא מצות עשה מן התורה גם בזמן הזה לירש את הארץ — "ולא נעזבנה ביד זולתינו מן האומות". ויוצא מן הפסוק (במדבר לג⁷⁸) "והורשתם את הארץ וישבתם בה, כי לכם נתתי את הארץ לרשת אותה. והתנחלתם את הארץ". עיי"ש, שהאריך והוכיח שהוא מצות עשה לדורות. א"כ, לדעת הרמב"ן הוא מצות עשה מן התורה ואחד מתרי"ג מצוות.

וה"מגילת אסתר" (שם) רוצה לומר, דדעת הרמב"ם שלא מנה מצוה זו בין התרי"ג מצוות — דסובר, שמצוה זו לא הוי לדורות, אלא בזמן שבית המקדש קיים, וכל זמן שלא גלו מארצם. אבל אחר שגלו מעל אדמתם, אין מצוה זו נוהגת לדורות, עד עת בוא המשיח. והביא סמוכין לזה, מדברי תוס' (כתובות⁷⁹), שכתבו בשם רבנו חיים, שבוזה"ו לא הוי מצוה. עכ"ד ה"מגילת אסתר".

אמנם, כל הבאים אחרי התוס', דחו את דברי רבנו חיים מההלכה. עיין של"ה (בשער האותיות⁸⁰), שכתב, דהם דברי יחיד, וגם לא מסתבר טעמיה, על כן אין להשיג בדבריו. וגם מההרי"ט (ח"ב, סי' כח), האריך והוכיח להלכה כהרמב"ן הנ"ל. וכן כל גדולי הפוסקים⁸¹ הבאים אחרי ה"מגילת אסתר" הנ"ל, דחו דבריו, שאין להם שורש וקיום. והדברים עתיקים, אין לי צורך להאריך בהם.

ועיי"ש, שבוזה תירץ דעת הרמב"ם שלא מנה מצות עשה דישב ארץ ישראל בתרי"ג מצוות, אף דגם לדידיה הוי מן התורה, והוא עפ"י הכלל שהשריש בשורש הרביעי מספר המצוות — שלא למנות ציונים הכוללים כל התורה כולה. וא"כ, כיון דישב ארץ ישראל היא מצוה יקרה כל כך, שהיא כלולה מכל המצוות, וכוללת כל התורה וכל קביעת המועדים ור"ח וכל מצוותיה תלויין בה, וכמו שכתב הרמב"ם (שם) על זה: "כי מציון תצא תורה"¹¹³ (עיין באור החיים הק', בפרשת "נצבים"¹¹⁴, שכתב ג"כ ששיבת הארץ היא מצוה שכוללת כל התורה כולה, עיי"ש), וכן כל חיות האומה תלויה בה — א"כ היא מצוה כוללת ולא פרטית, על כן אינה באה בחשבון המצוות, שבאו לחשבון רק מצוות פרטיות. והוא דומה למה שכתב הרמב"ן (במצוה ח"¹¹⁵) על מצות "תמים תהיה", בטעם הרמב"ם — מדוע לא חשבה במנין המצוות, משום שהיא מצוה כוללת ולא פרטית. כמו כן הוא במצות עשה דישב לדעת הרמב"ם, שהגדילה כל כך, וכנ"ל, על כן היא מצוה כוללת דאינה באה בחשבון המצוות". עכ"ד הנוגעים לענינינו.

reasoning is unsound. The Maharit discusses this at length and proves that the halachah follows the Ramban. Also, all of the great poskim who came after the Megillat Esther rejected his opinion, because it has no basis or substance. There is no need for me to elaborate on this for it is well known.

Based on this principle, [R. Blumberg] also explains why the Rambam fails to count the positive commandment of Yishuv Eretz Yisrael as one of the 613 mitzvot, even though he holds it to be of biblical origin. The fourth rule that the Rambam sets down in Sefer HaMitzvot is: Commandments which encompass the entire Torah are not to be counted. Now, settling Eretz Yisrael is an extremely precious mitzvah. It is the sum-total of all other mitzvot, and it encompasses the entire Torah. The fixing of the holidays and the months, and all related mitzvot, depend on it, as the Rambam writes, For out of Zion the Torah will go forth. Our nation's entire existence depends on it. Therefore, it is not included in the enumeration of the mitzvot, for only particular mitzvot are counted, and this mitzvah is a general one.

This is similar to what the Ramban writes on the mitzvah of, You shall be perfect with the Lord your God (Devarim 18:13). He explains that the Rambam does not count it as a mitzvah because it is a general, rather than a particular, mitzvah.⁷ The same is true of Yishuv Eretz Yisrael. Since the Rambam raised it so high, making it an inclusive mitzvah, it is not counted.

Now, with God's help, I will begin to discuss whether or not there is an obligation and a mitzvah to build and settle the Land during the period of exile.

It is well known that according to the Ramban there is a positive, biblical commandment to take possession of the Land, even today. "We must not leave it in the hands of any other nation." He derives this from the verse You shall dispossess [the inhabitants of] the Land and dwell in it, for I have given you the Land to possess it. You shall divide the Land as an inheritance... (BeMidbar 33:53-54). The Ramban discusses this at length and proves that it is a positive commandment for all generations. Thus, according to the Ramban it is one of the 613 mitzvot.

The Megillat Esther claims that the Rambam did not count this mitzvah among the 613 because he holds that it is not a perpetual mitzvah. Rather, it applies only when the Beit HaMikdash stands and the Jews dwell in their Land. Once they are exiled, however, the mitzvah no longer applies, until Mashiach comes. The Megillat Esther supports this with Rabbeinu Chayim's opinion, cited in Tosafot, that nowadays there is no mitzvah to dwell in Eretz Yisrael. However, all of the later authorities dismissed Rabbeinu Chayim's opinion. The Shelah writes that we may ignore his opinion because it is an isolated one, and his

עצמאות ישראל בארצו - מצווה או עצה? הרב יעקב זיסברג, "טללי אורות" י', תשס"ב

1. דעת הרמב"ם

על דעת הרמב"ם במצוות יישוב ארץ-ישראל כבר עמדנו במקום אחר, והוא הרי הגדיר את המצווה: "ולא נעזבה ביד זולתנו מן האומות או לשממה" - ולכאורה משמע בתוך זה גם ריבונות. אך גם לדעת הרמב"ם - על פי ביאורו של בעל מגילת-אסתר (בהשמטות לסקה"צ מ"ע ד) - נהגה מצווה זו "כל זמן שלא גלו מארצם". מצוות הכיבוש נהגה, לדבריו, "כאשר לא נהיה משועבדים לאומות"; ומצוות הישיבה - "בזמן שבית המקדש היה קיים".

הרב מאיר דן פלצקי הרחיב את דבריו בכלי-חמדה (פר' מסעי א), והוא הבין במגילת-אסתר, שהתנאי למצוות כיבוש הוא שלטון וריבונות - "שלא היו ישראל משועבדין לאומות העולם, והייתה א"י לגמרי ברשותן של ישראל". לכן, בבית שני, כשהיו ישראל "ברשות כורש והיו נכנעים תחתיו", לא נהגה מצוות הכיבוש, כי "לא היה [זה] בגדר ירושת הארץ הגמור". לעומת זאת, התנאי למצוות הישיבה הוא ש"בית המקדש קיים", ולכן גם בבית שני נהגה מצווה זו, "אף על פי שאין זה יישוב הארץ הגמור", והיו משועבדים לאומות העולם - "מכל מקום קדושת בית המקדש השפיעה קדושה על כל א"י, והייתה מצוה בישיבתה".

נראה לענ"ד שאין הכוונה רק להשפעת קדושה מטאפיסית, אלא בית המקדש מבטא את העצמאות, שכן הוא מהווה גורם מאחד בעם ישראל, וכן את הכרת הכל באוטונומיה הרוחנית של עם ישראל.

לדעת רבי צדוק הכהן מלובלין (אגרת-הקודש, בסוף הספר פוקד-עקרים, עמ' 56), המקור למצוות ישיבת א"י הוא בפסוק (דברים יא, לא) "וירשתם אותה וישבתם בה". הרי שמצוות הישיבה מתקיימת דווקא לאחר ירושת הארץ - כי

"אין נקרא יישוב אלא בישיבה בשלוה, והיינו שהם (ישראל) אדוני הארץ... בשלוה ובממשלה, שזה נקרא ישיבה".

לכן - קובע הוא במקום אחר - שלאחר חורבן הבית, גם אלו שנשארו בא"י והיו משועבדים למלכי העמים, היה מעמדם כמו אחיהם היושבים בחוץ לארץ, כיון ש"אין זה נקרא יישוב... רק גירות בעלמא, ולא מקיימים וישבתם".

5. פג תוקף של "שלוש השבועות"

אחת הטענות המרכזיות כנגד מפעל ההתיישבות של התנועה הציונית מתבססת על שלוש השבועות שהשביע הקב"ה, ששתים מהן הן שלא יעלו ישראל בחומה, ושלא ימרדו ישראל באומות (כתובות קיא, א). בעל מגילת-אסתר ביאר באמצעות שבועות אלו את השמטתו של הרמב"ם את מצוות יישוב א"י.

הצהרת בלפור שניתנה בשנת תרע"ז ואושרה ע"י חבר הלאומים בסאן-רמו בשנת תרפ"א, ואשר הכירה בזכותו של העם היהודי להקים בית לאומי בא"י, הסירה - כדברי ה"ר מאיר שמחה הכהן מדווינסק, בעל אור-שמח, את פחד השבועות. ומעתה ואילך "הל עלינו חובת עליה מיד, וכל משפחה ומשפחה וכל איש ואשה חייבים לעלות לארץ ישראל" (הרב יוסף צבי הלוי, תורת א"י, ספר עשר תעשר, הכל מעלין לא"י, עמ' ו).

הקמת המדינה חיזקה את החלטת אומות העולם הזו, והסירה את המנעולים שבהם סגרו אומות העולם את שערי הארץ. "מעתה בידינו לשוב לארץ ולכונן בה מדינה כרצוננו, להקים בה צבא שישמור עלינו מאויב ומשחית ולא יתן את דם ישראל ניגר ללא יד נוקמת. דבר גדול זה בא לנו בהקמת המדינה, ניצלנו על כל פנים מאימת השבועה ומאירתה, והרי עניין זה חשוב הוא לאין ערוך מצד עצמו" (הרב שאול ישראלי, ארץ-חמדה א, עמ' לה-לו).

ובמקום אחר (תחומין י', עמ' 50) כתב: "עם הקמת המדינה הזרה חובתם של כלל ישראל לעלות בכל התוקף".

לעומתו, טען האדמו"ר מסאטמאר (ויאל-משה, מאמר שלושת השבועות סעיף כג), שגם לאחר הקמת המדינה נוהגות השבועות, ומשום כך הורה לחסידיו להימנע מלהיכנס לאזורים שנכבשו במלחמת ששת הימים, כמו הכותל המערבי ומערת המכפלה. אך גדולי ישראל, גם מאלה שלא הזדהו כציונים, נחלקו עליו. וכך כתב, למשל, ה"ר קניבסקי, שאף ש"בתחילה היה שלא כדון, אבל עכשיו שאין שלטון אחר לכאורה ליכא איסור מצד ג' השבועות".

וכן כתב ה"ר גרוזובסקי:

"לא אדבר אם הייתה בכאן העברה על השבועה לפי המצב המציאותי שהיה, אבל ודאי שהשתתפות בבחירות וגם השתתפות בממשלה אין בהם משם העברה על השבועה".

הרי"א העניקין כתב:

"המאמרים שכתבתי קודם הקמת המדינה וגם אח"כ יעידו שאיני מחסידי הממשלה, ושהתנגדתי בכל עוז להקמת המדינה. אבל עתה... אחר שהוקמה מדינת ישראל בהסכם כל האומות, צריכים אנו להאזר בכל כוח בנפש ובממון לעזור למדינת ישראל".